

Sygn. akt II CSK 544/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 czerwca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Barbara Myszka

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z powództwa Wielospecjalistycznego Szpitala Wojewódzkiego [...] przeciwko Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Okręgowego w G.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 24 czerwca 2015 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 20 marca 2014 r.,

oddala skargę kasacyjną i zasądza od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 1800 (jeden tysiąc osiemset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w G. postanowieniem z dnia 15 stycznia 2013 r. umorzył postępowanie w stosunku do pozwanego komornika J. A. w następstwie ugody sądowej zawartej między tym pozwanym i powodowym Szpitalem, natomiast powództwo przeciwko Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Okręgowego w G., wyrokiem z dnia 24 czerwca 2013 r. oddalił, uwzględniając zarzut przedawnienia roszczenia dochodzonego od obu pozwanych z tytułu odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem pobranie przez pozwanego Komornika opłat egzekucyjnych w toku egzekucji prowadzonej przeciwko stronie powodowej (art. 23 ust.1 i 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, tekst jednolity: Dz.U. z 2011 r., nr 231, poz. 1371, ze zm., dalej jako: „ustawa o komornikach sądowych i egzekucji” lub „u.k.s.e.”). Sąd Okręgowy uznał, że strona powodowa powzięła wiedzę o wyrządzeniu szkody w chwili doręczenia jej, tj. w dniach 7 stycznia i 19 lutego 2008 r. postanowień pozwanego Komornika z dnia 18 grudnia i 11 lutego 2008 r., na podstawie których pobrane zostały opłaty egzekucyjne. Wobec tego, że pozew wpłynął do Sądu w dniu 28 września 2011 r., a więc po upływie trzyletniego terminu przewidzianego w art. 442¹ § 1 k.c., roszczenie strony powodowej uległo przedawnieniu.

Sąd Apelacyjny, po częściowym uwzględnieniu apelacji powodowego Szpitala, wyrokiem z dnia 20 marca 2014 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego i zasądził od pozwanego Skarbu Państwa na rzecz strony powodowej kwotę 126 818, 05 zł, oddalając w pozostałej części powództwo oraz apelację. W ocenie tego Sądu przyjęć należało, że strona powodowa dowiedziała się o szkodzie dopiero z chwilą, gdy Sady w postanowieniach wydanych w styczniu i lutym 2009 r., potwierdziły subiektywne przekonanie strony powodowej o wyrządzeniu szkody. Sąd Apelacyjny, akceptując pogląd wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2008 r., III CZP 90/08 (OSNC 2009 nr 9, poz. 123), stwierdził bezprawny charakter czynności komornika sądowego polegającej na pobraniu opłaty od czynności egzekucyjnych podjętych w okresie zawieszenia postępowania egzekucyjnego.

W skardze kasacyjnej pozwany Skarb Państwa podniósł zarzut naruszenia art. 23 ust. 3 w zw. z art. 23 ust. 1 u.k.s.e. przez uznanie, że zakresem odpowiedzialności komornika sądowego przewidzianej w art.23 ust.1 u.k.s.e. objęta

jest czynność polegająca na ustaleniu i pobraniu opłaty egzekucyjnej, art. 442¹ k.c. przez błędną jego wykładnię polegającą na uznaniu, że bieg terminu przedawnienia roszczenia dochodzonego przez stronę powodową rozpoczął się dopiero od powzięcia wiedzy o bezprawnym charakterze czynności komornika, art.123 § 1 pkt. 1 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie w następstwie uznania, że wniesienie przez powodowy Szpital skarg na czynności komornika polegającej na ustaleniu i pobraniu opłat egzekucyjnych stanowiło czynność przed sądem przedsiębiorczą bezpośrednio w celu ustalenia roszczenia będącego przedmiotem sporu oraz art. 481 § 1 k.c. przez zasądzenie odsetek ustawowych od roszczenia przedawnionego. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 23 ust.1 u.k.s.e. komornik jest obowiązany do naprawienia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu czynności, według zaś art. 23 ust.3 u.k.s.e. Skarb Państwa jest odpowiedzialny za szkodę solidarnie z komornikiem. Powołany w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia tych przepisów przez błędną ich wykładnię i wskutek tego niewłaściwe zastosowanie oparty jest na założeniu, że skoro użyty w tych przepisach termin „czynności” nie został zdefiniowany, należy przyjąć, że są to czynności egzekucyjne, zwłaszcza że takiego pojęcia użył ustawodawca w art. 2 u.k.s.e., określając kompetencje komornika.

W doktrynie czynności egzekucyjne definiowane są jako „każde, określone co do formy, treści, miejsca i czasu działanie powołanego do tego organu egzekucyjnego w stosunku do osób podlegających egzekucji sądowej, podjętych dla zapewnienia wierzycielowi zaspokojenia”. Za czynności egzekucyjne nie można uznać – jak podkreślono w skardze kasacyjnej – czynności polegających na ustaleniu i pobraniu opłat egzekucyjnych, nie służą one bowiem zaspokojeniu wierzyciela, a jedynie mają na celu pokrycie kosztów działalności egzekucyjnej komornika), prowadzonej przez niego na własny rachunek (art. 3a i art. 35 u.k.s.e.). Za przyjęciem takiej wykładni przemawia także – zdaniem Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa – przepis art. 43 u.k.s.e., stanowiący, że za prowadzenie egzekucji

i inne czynności wymienione w ustawie komornik pobiera opłaty egzekucyjne. Oznacza to, że ustawodawca wyraźnie oddzielił wykonywanie przez komornika czynności w ramach przyznanych mu kompetencji od czynności polegających na pobieraniu opłat egzekucyjnych.

Wykładnia zaprezentowana w skardze kasacyjnej pozostaje w sprzeczności z celem regulacji przyjętej w art. 23 ust.1 i 3 u.k.s.e. Po wejściu w życie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, odpowiedzialność odszkodowawczą komorników regulowały dwa przepisy - art. 23 tej ustawy, który stanowił, że komornik ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu czynności oraz art. 769 k.p.c., zgodnie z którym komornik odpowiadał za szkodę wyrządzoną umyślnie lub przez niedbalstwo, jeżeli poszkodowany nie mógł w toku postępowania zapobiec szkodzie za pomocą środków przewidzianych w kodeksie postępowania cywilnego. Po stwierdzeniu przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 20 stycznia 2004 r., SK 26/03 (OTK ZU 2004, nr 1, poz.3), że art. 769 k.p.c. jest niezgodny z art. 77 ust.1 Konstytucji RP, przepis ten utracił moc, a art. 23 ust. 1 i 3 u.k.s.e. otrzymał nowe, obecnie obowiązujące brzmienie. W świetle uregulowania przyjętego w tym przepisie, stanowiącym samodzielną podstawę solidarnej odpowiedzialności komornika i Skarbu Państwa, przyjmuje się, że nie jest to odpowiedzialność ani na zasadzie winy, ani na zasadzie ryzyka, wystarcza sama niezgodność z prawem działania lub zaniechania komornika przy wykonywaniu czynności. Celem takiego uregulowania jest zagwarantowanie standardu odpowiedzialności komornika i Skarbu Państwa do wymagań art. 77 Konstytucji RP. Zgodnie z art. 1 u.k.s.e. komornik sądowy jest funkcjonariuszem publicznym, jako organ władzy publicznej wykonuje powierzone mu przez ustawę czynności związane z przymusowym wykonywaniem orzeczeń sądowych a także inne zadania powierzone przez ustawę. Jego odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu władzy publicznej mieści się zatem w ramach konstytucyjnego modelu odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną wskutek niezgodnych z prawem działań organów władzy publicznej (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2004 r., III CZP 534/04, OSNC 2005, nr 10, poz.168, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2010 r., V CSK 279/09, nie publ.). W obecnym stanie prawnym straciła więc na aktualności uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca

2000 r., III CZP 24/00 (OSNC 2000, nr 11, poz.198), odróżniająca odpowiedzialność komornika za czynności egzekucyjne od jego odpowiedzialności za inne czynności.

Z przytoczonych względów nie można zgodzić się z poglądem skarżącego, który termin „czynności”, przy wykonywaniu których wyrządzona została szkoda, utożsamia z pojęciem „czynności egzekucyjnych” w wąskim rozumieniu, ograniczającym je wyłącznie do czynności, zmierzających bezpośrednio do przymusowego zaspokojenia wierzyciela. Pogląd ten prowadzi do bezzasadnego wniosku, że wszelkie postanowienia komornika, w tym określające koszty egzekucyjne, mimo że wydawane są w toku właściwego postępowania egzekucyjnego, ale jako że nie zmierzają bezpośrednio do wspomnianego celu, nie są czynnościami egzekucyjnymi. Przeciwno takiemu zapatrywaniu przemawia chociażby przyjmowany powszechnie podział czynności egzekucyjnych komornika na czynności ściśle wykonawcze oraz czynności orzekania. Wskazać ponadto należy, że ustawodawca w art. 23 ust.1 u.k.s.e. odpowiedzialność odszkodowawczą komornika związał z „niezgodnym z prawem działaniem lub zaniechaniem przy wykonywaniu czynności”. Takie unormowanie wskazuje, że źródłem szkody, za którą komornik odpowiada są wszelkie działania lub zaniechania przy wykonywaniu „czynności”, a więc zarówno czynności egzekucyjne wykonywane przez komornika jako organ egzekucyjny, jak również inne czynności przekazane ustawą do jego kompetencji.

Okoliczność, że Sąd Najwyższy, dokonując wykładni art. 23 ust.1 u.k.s.e., niekiedy odwołuje się do „czynności przewidzianych w art. 2 u.k.s.e., które zmierzają do realizacji celu egzekucji” oraz wskazuje na obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej przy wykonywaniu „czynności egzekucyjnych” (przykładowo postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2015 r., IV CSK 302/14, dotychczas nie publ.), nie oznacza, że z zakresu działań i zaniechań komornika, stanowiących źródło szkody, o której mowa w art. 23 ust.1 u.k.s.e. Sąd Najwyższy wyłączył czynność polegającą na ustaleniu i pobraniu opłat egzekucyjnych. Potwierdzeniem tej tezy jest orzeczenie wydane w sprawie, w której przedmiotem sporu było roszczenie odszkodowawcze z tytułu szkody wyrządzonej bezprawnym pobraniem opłat egzekucyjnych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 października

2014 r., II CSK 60/14, dotychczas nie publ.). Podkreślić ponadto należy, że w art. 2 u.k.s.e. jest mowa nie tylko o „czynnościach egzekucyjnych”, lecz także o „innych czynnościach przekazanych na podstawie odrębnych przepisów” oraz zadaniach, które tylko przykładowo zostały wskazane, o czym świadczy użyte w nim słowo „w szczególności”. Nie ma zatem żadnych podstaw, aby interpretując art. 23 u.k.s.e. przez odwołanie się do art. 2 u.k.s.e., odpowiedzialność odszkodowawczą komornika za szkodę wyrządzoną niezgodnym z prawem działaniem lub zaniechaniem ograniczać do czynności egzekucyjnych mających na celu wykonanie orzeczenia sądowego. Rozważania wywołane zarzutem naruszenia art. 23 ust.1 u.k.s.e. należy więc skonkludować stwierdzeniem, że komornik ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą przewidzianą w tym przepisie zarówno wtedy, gdy wykonuje czynności egzekucyjne, jak i wtedy, gdy podejmuje inne czynności przekazane ustawą do jego kompetencji.

Bezzasadne okazały się także zarzuty naruszenia art. 442¹ § 1, art. 123 § 1 pkt 1 k.c. oraz art. 481 § 1 k.c. Z art. 120 k.c. oraz przepisów szczególnych regulujących początek biegu przedawnienia można wywieść zasadę, że bieg przedawnienia rozpoczyna się z najwcześniejszą chwilą, w której od uprawnionego można rozsądnie oczekiwać dochodzenia swojego roszczenia. Już z literalnego brzmienia art. 442¹ § 1 zdanie pierwsze k.c. wynika, że roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia (tj. *a tempore scientiae*), a nie od daty zdarzenia. Wprawdzie rozpoczęcie biegu przedawnienia – na co nie zawsze zwraca się uwagę – jest niezależne od świadomości uprawnionego odnośnie do przysługującego mu roszczenia, jednak w przypadku krótszego terminu przedawnienia roszczeń deliktowych, ustawa wyjątkowo takiej świadomości wymaga. Warunek ten odnosi się do wszystkich elementów konstytutywnych roszczenia deliktowego, co oznacza, że trzyletni termin przedawnienia może rozpocząć swój bieg dopiero wtedy, gdy poszkodowanemu znane jest zdarzenie będące źródłem szkody, osoba sprawcy oraz związek przyczynowy między działaniem sprawcy i powstałą szkodą. W doktrynie i judykaturze trafnie podnosi się, że w odniesieniu do przesłanki związku przyczynowego wiedza poszkodowanego powinna pochodzić

z kompetentnego źródła (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 1967 r., I PR 354/67, OSNCP 1968, nr 8-9, poz.146, oraz z dnia 16 sierpnia 2005 r., I UK 19/05, OSNP 2006 nr 13-14, poz. 219).

Takie stanowisko znajduje usprawiedliwienie zwłaszcza w przypadku czynności komornika sądowego polegającej na pobraniu opłaty, gdy bezprawność tej czynności mogła budzić wątpliwość, ergo wymagała potwierdzenia przez Sąd w postępowaniu wywołanym skargą na czynność komornika – co nastąpiło wskutek wniesiona takiej skargi przez stronę powodową. Z tych względów podzielić należało pogląd Sądu Najwyższego, zgodnie z którym bieg przedawnienia roszczenia przysługującego na podstawie art. 23 ust.1 u.k.s.e. na skutek bezprawnego pobrania przez komornika opłat egzekucyjnych, rozpoczyna się od daty uprawomocnienia się postanowienia wydanego w tym przedmiocie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2014 r., II CSK 60/14, nie publ.). W świetle takiej wykładni i dokonanych w sprawie ustaleń nie zostały naruszone przepisy art. 442¹ § 1, art. 123 § 1 pkt 1 k.c. oraz art. 481 § 1 k.c.

Z przytoczonych względów orzeczono, jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).